

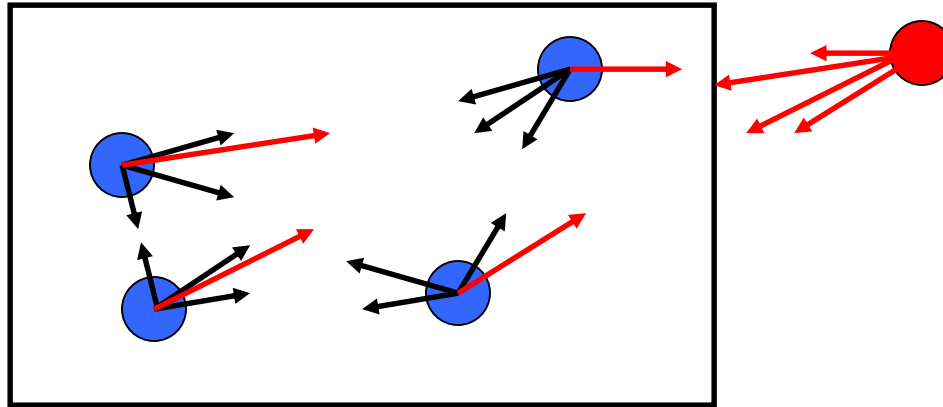
Tělesa s rozloženou hmotou

Aproximace rozložené hmoty těles pomocí

- Soustava hmotných bodů
- Tuhé těleso
- Kontinuum
- Kvantová částice
- ...

Vnitřní a vnější síly

Soustava hmotných bodů

$$\sum_i \vec{F}_i = \sum_i \vec{F}_i^{\text{vnitřní}} + \sum_i \vec{F}_i^{\text{vnější}}$$

$$\sum_i \vec{F}_i^{\text{vnitřní}} = \vec{0}$$

Soustava hmotných bodů

Izolovaná soustava HB – nepůsobí vnější síly

$$\vec{F}_i^{\text{vnější}} = \vec{0}$$

V izolované soustavě HB se zachovává
hybnost soustavy

$$\vec{P} = \sum_i \vec{p}_i$$

Hmotný střed - těžiště

Nahrazuje SHB jedním bodem se soustředěnou hmotností a silou

Pohybová rovnice pro SHB

$$\sum_i m_i \frac{d\vec{v}_i}{dt} = \sum_i \vec{F}_i$$

$$\sum_i m_i \frac{d^2 \vec{r}_i}{dt^2} = \frac{d^2}{dt^2} (\sum_i m_i \vec{r}_i) = (\sum_i m_i) \frac{d^2 \vec{r}_S}{dt^2}$$

Hmotný střed

$$\vec{r}_S = \frac{\sum_i m_i \vec{r}_i}{\sum_i m_i}$$

Moment hybnosti, moment síly

Moment hybnosti $\vec{b} = \vec{r} \times \vec{p}$

Moment síly $\vec{M} = \vec{r} \times \vec{F}$

Druhá věta impulsová

$$\frac{d\vec{b}}{dt} = \vec{M}$$

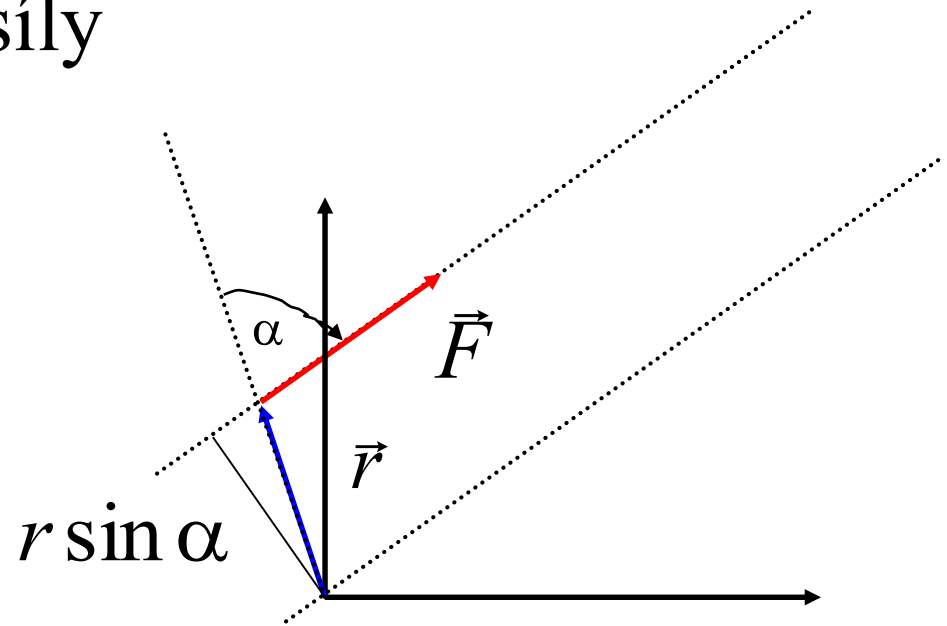
Moment síly

Rameno síly

Vektorová přímka síly

Velikost momentu síly

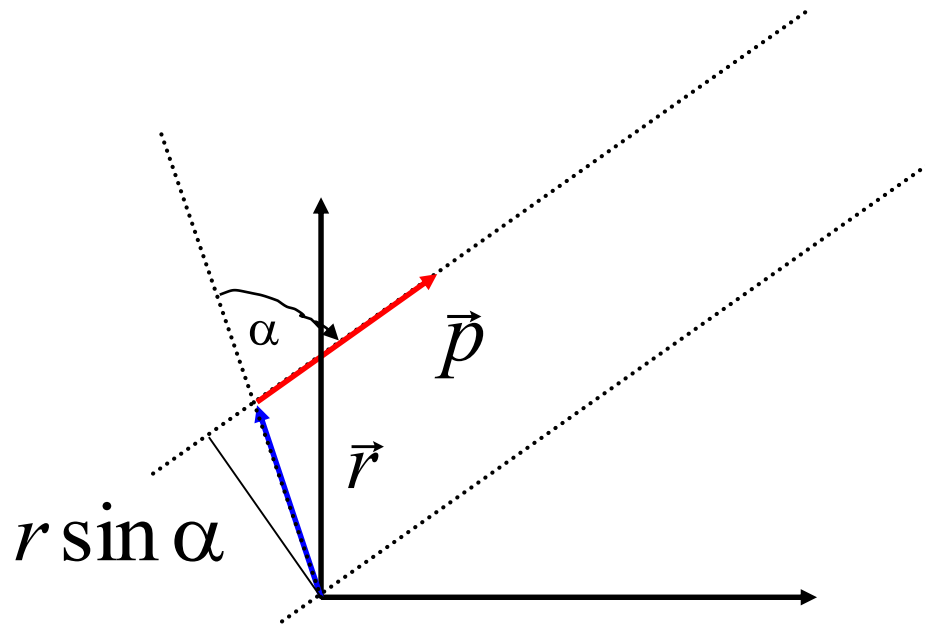
$$M = rF \sin \alpha$$

Moment hybnosti

Velikost momentu hybnosti

$$b = rp \sin \alpha$$

Moment hybnosti soustavy

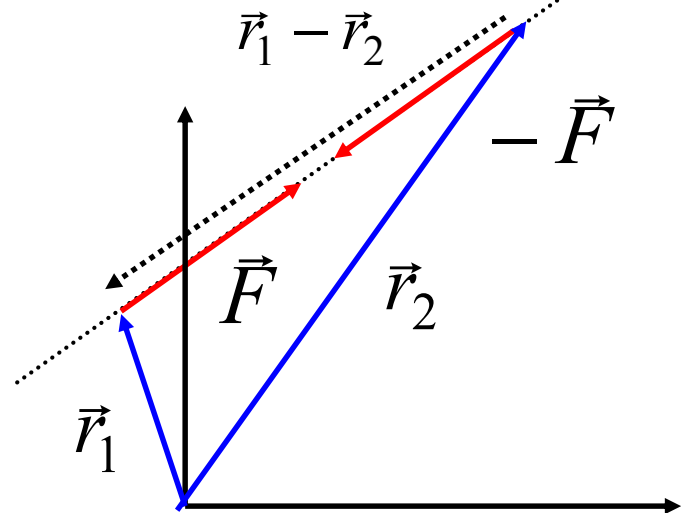
Druhá věta impulspvá pro SHB - vnější a
vnitřní síly

$$\sum \frac{d\vec{b}}{dt} = \sum (\vec{r} \times \vec{F}^{\text{vnější}} + \vec{r} \times \vec{F}^{\text{vnitřní}}) = \sum (\vec{r} \times \vec{F}^{\text{vnější}})$$

Moment vnitřních sil

$$\vec{r}_1 \times \vec{F} + \vec{r}_2 \times (-\vec{F}) = (\vec{r}_1 - \vec{r}_2) \times \vec{F} = \vec{0}$$

$$\vec{r}_1 - \vec{r}_2 \parallel \vec{F}$$

Tuhé těleso

Těleso, které se ani největší silou nijak nedeformuje, má své nenulové rozměry

Síly mohou působit v různých bodech tělesa!

Hmotný střed tuhého tělesa

Bod kde si lze představit soustředěnou veškerou hmotu tělesa

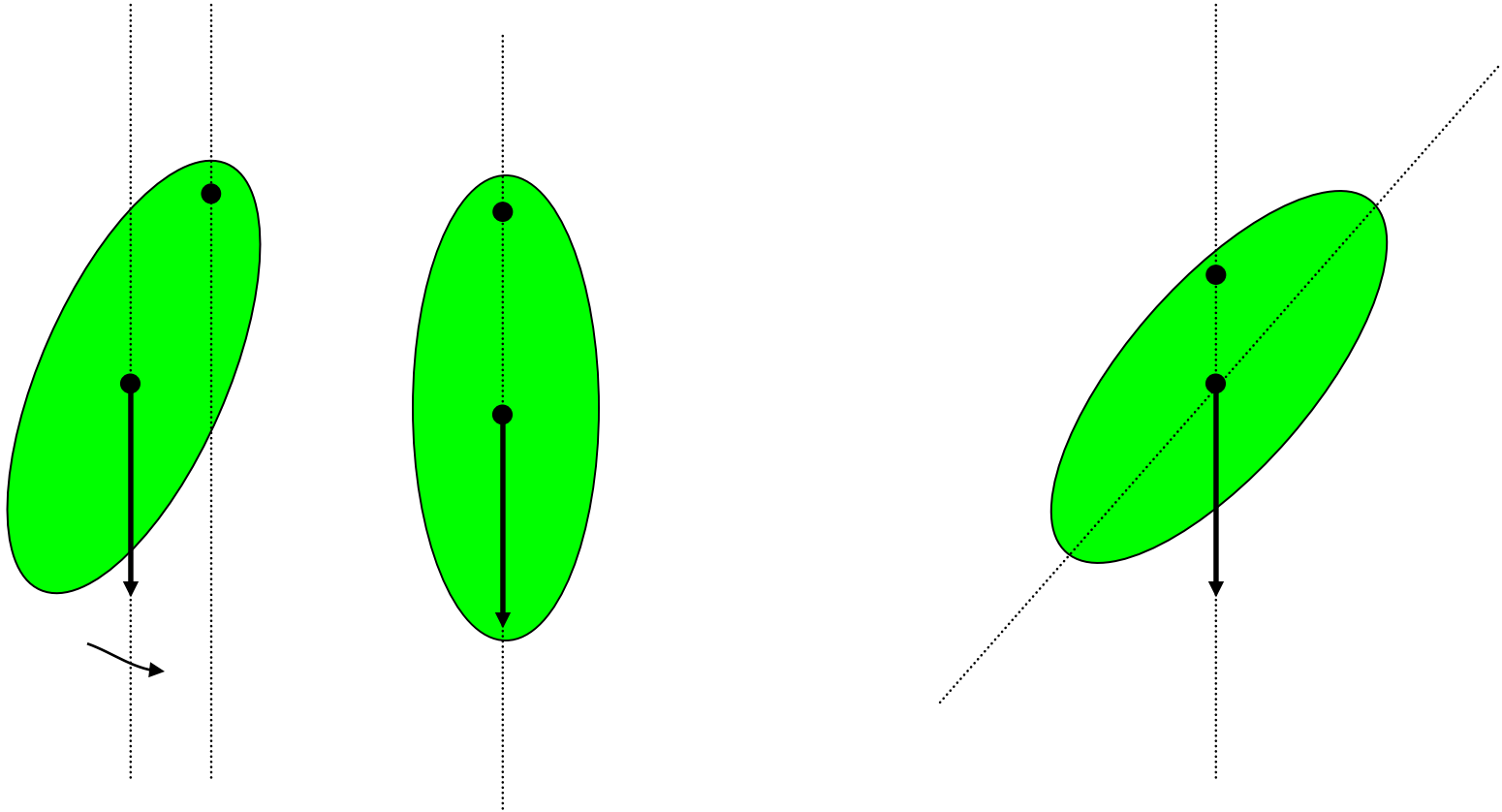
Hustota tělesa $\rho = \frac{m}{V}$

Souřadnice hmotného středu

$$\vec{r}_S = \frac{\sum_i m_i \vec{r}_i}{\sum_i m_i} \rightarrow \frac{\int_{(m)} \vec{r} dm}{\int_{(m)} dm}$$

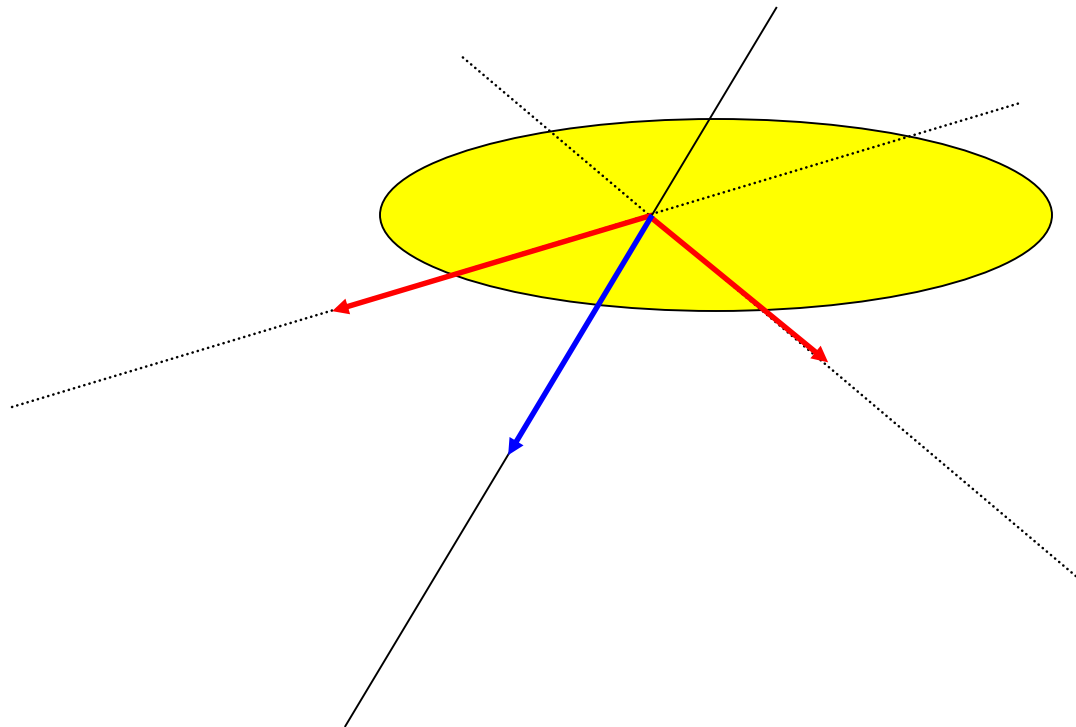
Těžiště

- Tíže v gravitačním poli Země

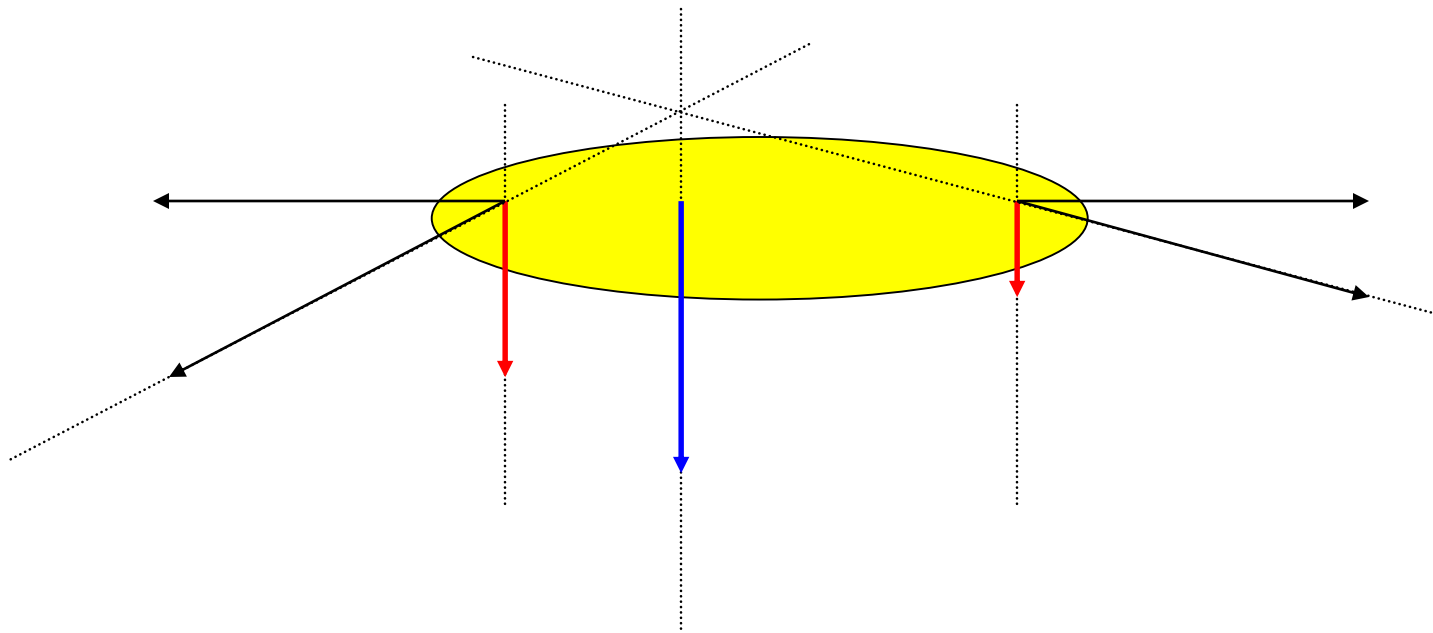
Působení síly na tuhé těleso

- Síly mohou působit v různých bodech tělesa

Rovnoběžné síly na tuhé těleso

- Vektorové přímky se neprotínou

Posuvný pohyb tuhého tělesa

Zákon síly (1. věta impulsová) pro jednotlivé HB tělesa

$$m_i \frac{d^2 \vec{r}_i}{dt^2} = \vec{F}_i$$

Úpravou a zavedením HS pro posuvný pohyb

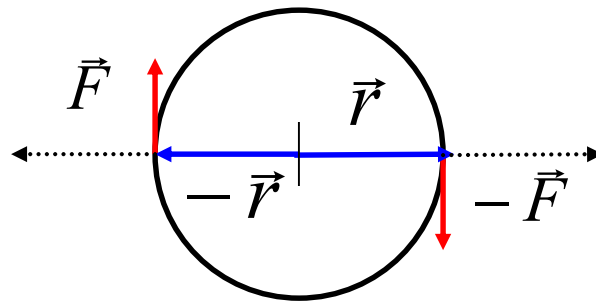
$$\sum_i m_i \frac{d^2 \vec{r}_i}{dt^2} = \frac{d^2}{dt^2} \left(\sum_i m_i \vec{r}_i \right) = m \frac{d^2 \vec{r}_S}{dt^2} = \sum_i \vec{F}_i = \vec{F}$$

Otáčivý pohyb tuhého tělesa

2. věta impulsová pro jednotlivé HB tělesa

$$\frac{d\vec{b}_i}{dt} = \vec{M}_i$$

Úpravou $\frac{d\vec{B}}{dt} = \frac{d}{dt}(\sum_i \vec{b}_i) = \sum_i \vec{M}_i = \vec{M}$

$$\sum \vec{F} = \vec{0}$$

$$\sum \vec{M} \neq \vec{0}$$

Rovnováha tuhého tělesa

- Rovnováha vzhledem k posuvnému pohybu

$$\sum_i \vec{F}_i = \vec{0}$$

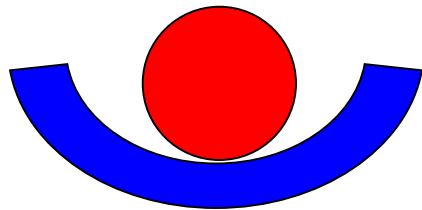
- Rovnováha vzhledem k otáčivému pohybu

$$\sum_i \vec{M}_i = \vec{0}$$

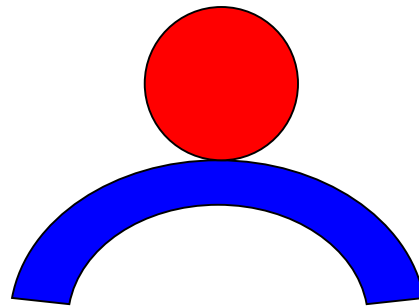

Rovnováha - stabilita

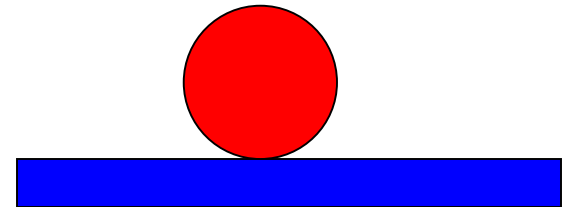
- Stabilní

Labilní

Indiferentní

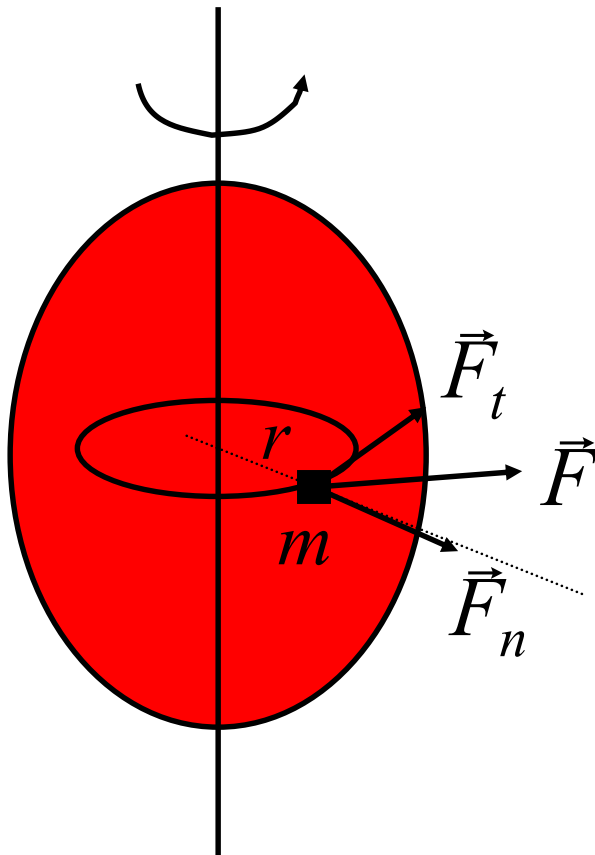
Osa pro otáčivý pohyb

- Pevná (v tělese, prostoru)
- Okamžitá

Obecně není pohyb tuhého tělesa vyřešen v jednoduchých vzorcích – numerické řešení

Otáčení kolem pevné osy

- Osa pevná vzhledem k tělesu

$$a_t = r\varepsilon = r \frac{d\omega}{dt}$$

$$ma_t = F_t$$

$$J\varepsilon = mr^2\varepsilon = F_t r = M$$

Moment setrvačnosti HB

$$J = mr^2$$

Pohybová rovnice pro rotaci

- Pohybová rovnice

$$J\varepsilon = M$$

- Moment hybnosti rotujícího tělesa

$$b = r \cdot mv = mr^2 \omega = J\omega$$

Moment setrvačnosti

- Pro HB $J = mr^2$

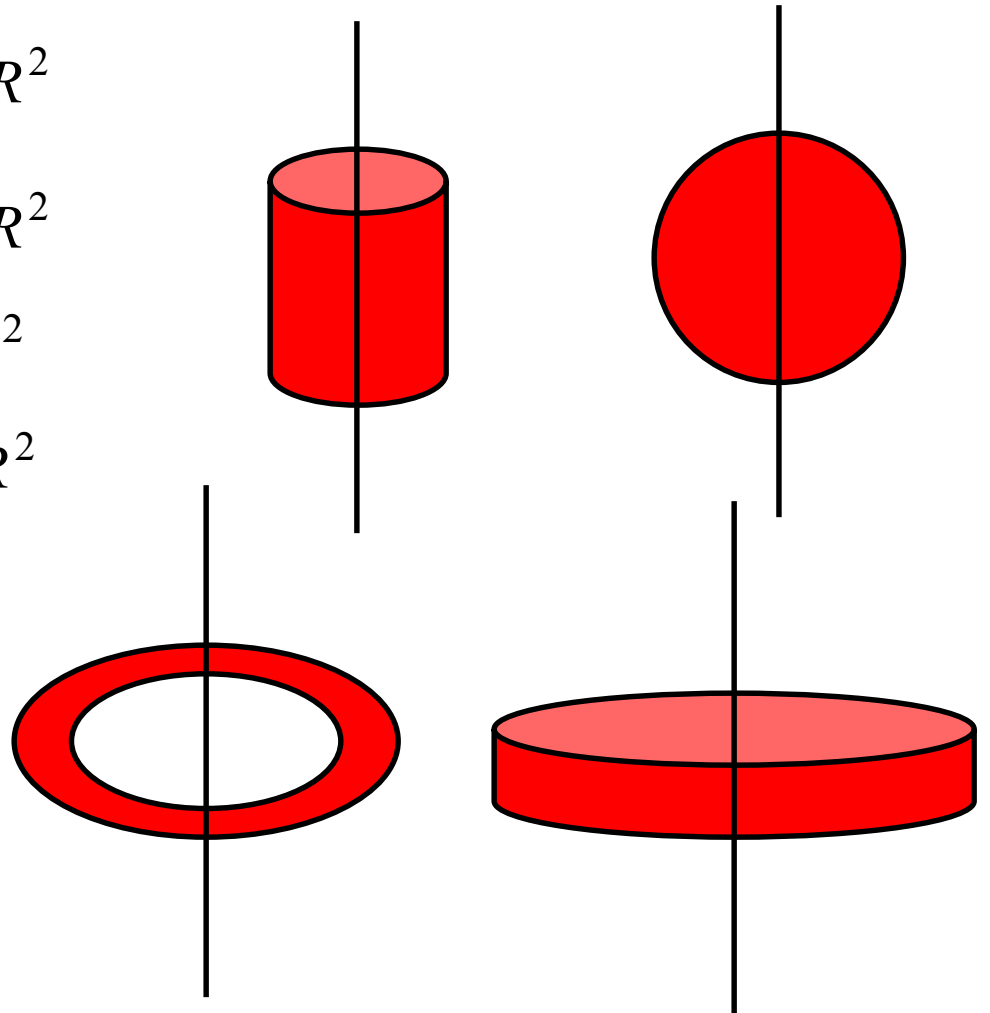
- Pro TT

$$J = \sum_i m_i r_i^2 \rightarrow \int_{(m)} r^2 dm$$

Vždy charakteristický pro určitou osu rotace

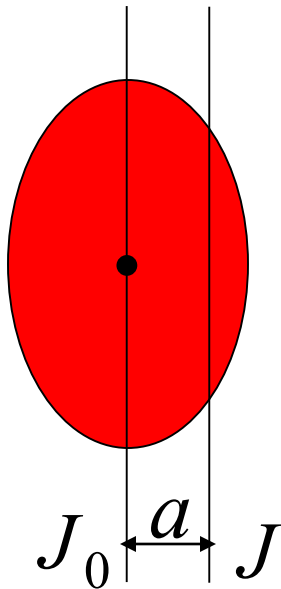
Momenty setrvačnosti symetrických těles

- Válec $J = \frac{1}{2}MR^2$
- Koule $J = \frac{2}{5}MR^2$
- Prstenec $J = MR^2$
- Disk $J = \frac{1}{2}MR^2$

Steinerova věta

Moment setrvačnosti vzhledem k ose
neprocházející těžištěm, rovnoběžné s
původní osou

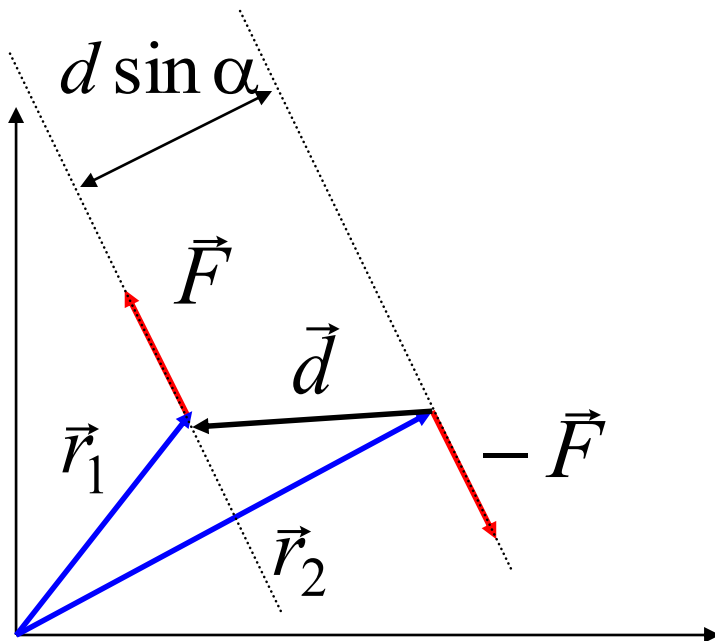

$$J = J_0 + Ma^2$$

Dvojice sil

Dvě síly stejně velké a opačně orientované

$$\vec{M} = \vec{r}_1 \times \vec{F} + \vec{r}_2 \times (-\vec{F}) = \vec{d} \times \vec{F}$$

moment dvojice sil

$$M = Fd \sin \alpha$$